

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ВИТРАТ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ В РОЗРІЗІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ "1С" ТА "ПАРУС"

Розкрито можливості ведення бухгалтерського обліку та здійснення внутрішньогосподарського контролю із використанням комп'ютерних технологій

Постановка проблеми. Інформаційні системи ввійшли до всіх сфер діяльності підприємства, починаючи від закупівлі сировини та матеріалів, виробництва і реалізації продукції та закінчуючи наданням інформації управлінському персоналу. Належна організація потоків інформації не можлива за відсутності технічного та кадрового забезпечення, а також відповідних програмних продуктів.

Система бухгалтерського обліку, яка надає переважну частину інформації для прийняття управлінських рішень потребує належного забезпечення. Це досягається шляхом автоматизації обліку, що в свою чергу є позитивним моментом для системи господарського контролю на підприємстві, оскільки інформація щодо якої здійснюється спостереження та перевірка не потребує додаткових зусиль на її пошук, так як перебуває у загальній базі даних.

Мета дослідження полягає у визначенні можливості ведення бухгалтерського обліку та здійснення внутрішньогосподарського контролю із використанням комп'ютерних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам автоматизації бухгалтерського обліку та контролю присвячено роботи відомих вчених, а саме: М.Т. Барановського [1], М.М. Бенько [2], Ф.Ф. Бутинця [6], В.П. Завгородного [4], З.В. Кірянової [7], О.В. Клименко [8], В.Ф. Палія [12], Т.А. Писаревської [14], та інші, в яких розглядаються як теоретичні питання автоматизації бухгалтерського обліку, так і питання практичного застосування сучасних інформаційних систем і технологій в обліку.

Викладення основного матеріалу. Всі програмні продукти для бухгалтерського обліку мають певні, присутні лише кожному з них особливості, проте загальна мета їх однакова – автоматизація належного рівня обліку на підприємстві.

Кузьмінський А.М. перший з українських вчених, які займалися питаннями побудови на основі інформаційних технологій системи бухгалтерського обліку як середовища прийняття управлінських рішень у багаторівневій структурі управління підприємством. Йому належить думка про першочерговість впливу потреби користувачів у обліковій інформації на методологічну структуру системи обліку, яка формує цю інформацію. Забезпечення обліковою інформацією апарат менеджменту передбачає нову організацію облікової системи на базі інформаційних технологій. Кузьмінський А.М. був прихильником побудови системи обліку з врахуванням ринкової економіки, надавав суттєвого значення обліку як функції інформаційного забезпечення різних ієрархічних рівнів в управлінському апараті підприємства, вбачав пріоритетними машинні процедури над обліковою інформацією. Його фундаментальні дослідження щодо взаємодії облікової та управлінської систем з використанням мікро-ЕОМ набули великого поширення в Радянському Союзі і стали базою на шляху до формування української бухгалтерської думки [11, с. 21].

Потрібно зауважити, що надання меншого значення обліковій інформації, ніж машинним процедурам є хибним положенням, оскільки облікова інформація займає центральне місце у формуванні всієї економічної інформації підприємства та слугує для прийняття управлінських рішень. Зменшення уваги щодо облікової інформації може привести до неефективного процесу управління, збільшення витрат діяльності підприємства та, в підсумку, зменшити економічні вигоди.

Одним із перших, хто розглядав можливість повної автоматизації облікових робіт та впровадження виключно електронного документообігу в процесі управління підприємством був С.І. Сіняк. Він висловив свою думку ще у 1986 році, в якій зазначалося, що певна частина облікових даних може бути зібрана і внесена для обробки в комп'ютер без безпосередньої участі людини, внаслідок чого відбувається зменшення витрат на утримання облікового персоналу в плані впровадження інформаційних технологій діяльності" [15, с. 31-32].

Думка автора щодо зменшення витрат на утримання облікового персоналу при впровадженні електронного документообігу, безумовно, є актуальною для свого часу та економічної формації, проте в сучасних умовах господарювання це твердження є помилковим. За рахунок диференціації діяльності суб'єктів господарювання, надання права обирати умови ведення бухгалтерського обліку як обов'язок персоналу значно збільшилось, а автоматизація обліку, контролю, документообороту лише полегшує деякі з них, проте не звільняє від їх виконання.

На думку Ф.Ф. Бутиця [6, с. 249], коли операції автоматизовані, стандартні умови введені в програму ЕОМ, яка управляє виробничим процесом, будь-яке відхилення від стандартів виявляється моментально, а поправки вносяться у процесі роботи програмою автоматично, визнає повністю автоматизоване здійснення оперативного обліку витрат за попередньо розробленими нормами і нормативами та прийняття управлінських рішень оперативного характеру без участі людини. Жодні сигнальні документи, які б засвідчували відхилення від норм, не складаються, оскільки облікова інформація не демонструється працівникам та автоматично подається в систему управління виробничим процесом.

Тобто, Ф.Ф. Бутинець доводить, що автоматизація бухгалтерського обліку посилює систему контролю, оскільки всі операції, як облікові так і контрольні, здійснюються в автоматичному порядку завдяки існуючим стандартизованим алгоритмам в програмному забезпеченні. Дані положення можна повністю застосувати при автоматизації витрат на якість продукції.

Комплексна автоматизація бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю забезпечує повну обробку всієї облікової інформації, первинний економічний аналіз за окремими показниками, ефективно планування майбутніх витрат, що підвищує інформаційні можливості підприємства.

В умовах автоматизованої обробки інформації бухгалтерський облік і бухгалтерська інформація використовуються набагато ширше, ніж при ручній обробці даних. Можна виділити три категорії користувачів автоматизованої системи бухгалтерського обліку [5]:

- керівники, які несуть повну відповідальність за управління підприємством, управління структурними підрозділами, а також відповідають за досягнення поставлених цілей;
- користувачі з прямим фінансовим інтересом, тобто особи, зацікавлені в стабільному фінансовому стані підприємства (інвестори, кредиторів);
- користувачі з непрямим фінансовим інтересом (державна податкова адміністрація, фондові біржі, урядові організації, працівники підприємства, покупці продукції, що випускається, тощо).

При автоматизованому бухгалтерському обліку витрат на якість продукції забезпечуються такі переваги:

- можливо формувати планові та фактичні калькуляції в розрізі аналітичних ознак на будь-яку дату поточного місяця;
- використовуючи розширені можливості аналітичного обліку, можлива побудова багаторівневих розрізів статей витрат, необхідних для управління, а також облік витрат за центрами відповідальності в розрізі конкретних видів продукції, що виготовляється.

Автоматизація бухгалтерського обліку, внутрішньогосподарського контролю та економічного аналізу забезпечує надання достовірної та миттєвої інформації про стан підприємства, результати його діяльності. Облік та контроль витрат на забезпечення якості продукції потребує відповідного програмного забезпечення. Зрозумілим є те, що ідеальним варіантом є розробка програмного продукту враховуючи всі особливості підприємства, але поряд з цим є певні недоліки – занадто високі витрати на розробку, які більшість підприємств не бажають здійснювати. Саме тому, оптимальним варіантом є використання універсальних бухгалтерських продуктів, які присутні на ринку програмного забезпечення.

Серед готових програмних продуктів, які можна віднести до класу універсальних бухгалтерських програм, можна виділити такі, що найбільше поширені на ринку: "1С: Бухгалтерія", "Галактика", "Парус", "Тритон", "SAP R/3" [6, с. 237-303].

Враховуючи процес поширення комп'ютеризації обліку та внутрішньогосподарського контролю на підприємствах, а також доступності тих чи інших програмних продуктів, наявності кваліфікованих спеціалістів із забезпечення та програмного супроводу зазначених програм, можна дійти до висновку, що лідерами ринку сучасного програмного забезпечення України є "1С: Підприємство" та "ПАРУС". Вважаємо, що дані програми є найбільш оптимальним рішенням для автоматизації обліку та контролю витрат на оцінку, забезпечення, підтримку якості продукції. Таким чином, розглянемо детальніше особливості кожного продукту (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняльна характеристика бухгалтерських програм "1С: Підприємство" та "ПАРУС"

Порівняльна характеристика	1С: Підприємство	ПАРУС
Синтетичний облік	+	+
Аналітичний облік	+	+
Аналітичні ознаки бухгалтерського рахунку	+	-
Мультивалютний облік	+	+
Можливість введення господарських операцій на основі первинних документів	+	+
Зміна правил побудови звітів без використання програмування	-	-
Управлінський облік господарських операцій	+	-
Створення звітів за довільний період	+	+
Шаблони типових операцій	+	+
Наявність довідкової системи	+	+
Можливість ведення обліку за декількома підприємствами	+	-
Підтримка програмного продукту зі сторони розробника	+	+
Візуалізація результатів діяльності (графіки, схеми тощо)	+	-

На основі порівняльних характеристик видно, що програмний продукт компанії "1С: Підприємство" має ширші можливості здійснення обліку та контролю. Проте, велика кількість підприємств використовує програмне забезпечення "ПАРУС", що необхідно враховувати в процесі здійснення нашого дослідження. Саме тому, розглянемо варіанти побудови інформаційних баз щодо обліку та контролю витрат на якість продукції за допомогою програмних продуктів "1С: Підприємство 8.0" та "ПАРУС – Підприємство 7.0"

Сьогодні на ринку програмних продуктів є декілька десятків пакетів програм для бухгалтерського обліку, проте кожного року декілька фірм випускають нові програми, які є потужнішими, "розумнішими" і перевершують усі відомі. Незважаючи на насичення ринку, вже декілька років поспіль лідером на ньому є московська фірма "1С" [9].

Програма "1С" має зручний інтерфейс, дає широкі можливості бухгалтеру та контролеру для конфігурації існуючих та створення нових форм документів та звітів, з врахуванням особливостей діяльності конкретного підприємства. Програма не є складною для вивчення, не вимагає особливих знань в комп'ютерній галузі, має широкі аналітичні можливості, що без заперечень, є позитивним моментом при обліку та контролі витрат на якість.

При розробці нової платформи "1С: Підприємство 8.0" був узагальнений багаторічний досвід вживання на російському ринку версії 1С: Підприємство 7.7, проаналізовані міжнародні методики управління підприємством (MRP, MRP II, CRM, SCM, ERP, ERP II і ін.), а також враховані всі побажання партнерів і клієнтів фірми 1С. Система програм, що в результаті зарекомендувала себе, була доповнена рядом нових можливостей, які дозволяють значно розширити спектр прикладних завдань, вирішуваних при автоматизації середніх і великих підприємств [3, с. 46].

Програмний продукт від фірми 1С включає технологічну платформу "1С: Підприємство 8.0" і конфігурацію (прикладне рішення). Правила ведення обліку налаштовані саме в конфігурації.

Конфігурація призначена для автоматизації бухгалтерського, управлінського та податкового обліку, включаючи підготовку обов'язкової (регламентованої) звітності, в організаціях, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності: оптову й роздрібну торгівлю, комісійну торгівлю, надання послуг, виробництво тощо. Бухгалтерський і податковий облік повинен розроблюватись та вестись відповідно до діючого законодавства та внутрішніх положень підприємства.

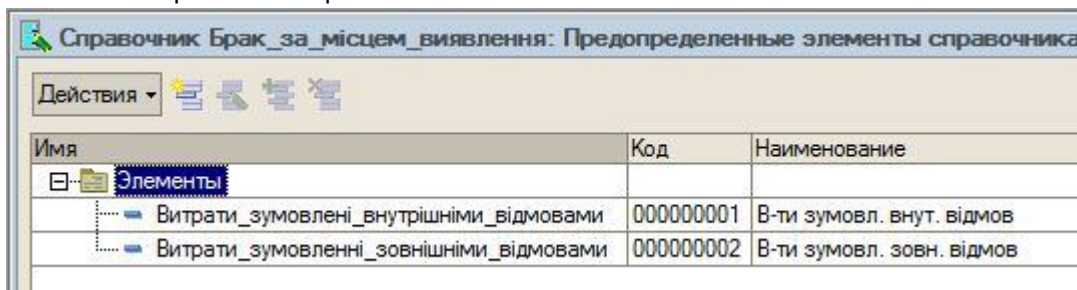
Таким чином, створимо конфігурацію, яка буде включати всі важливі моменти для бухгалтерського обліку та своєчасного внутрішньогосподарського контролю за витратами на якість продукції.

Слід зазначити, що створення нової конфігурації передбачає розробку довідників, плану рахунків та інших необхідних елементів для можливості здійснення обліку. Це здійснюється на основі робочого плану рахунків підприємства.

В першу чергу, після створення нової інформаційної бази необхідно розробити довідники. Для цього, дану інформаційну базу запускаємо в режимі "Конфігуратор", після чого необхідно відкрити конфігурацію: "Конфігурація" → "Відкрити конфігурацію". Відкриваємо вікно "Довідники" та натискаємо Insert. Далі слідуючи вказівкам програми створюємо довідник "Брак за місцем виявлення", який включає два елемента:

- витрати, зумовлені внутрішніми відмовами;
- витрати, зумовлені зовнішніми відмовами.

Закриваємо вікно конфігурації із збереженням даних. Довідник "Брак за місцем виникнення" зображений на рис. 1.

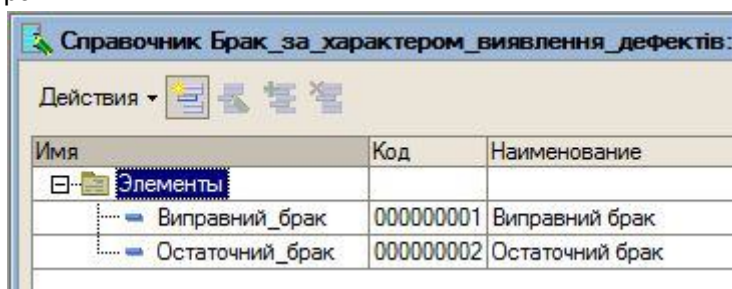

Имя	Код	Наименование
Элементы		
Витрати зумовлені внутрішніми відмовами	000000001	В-ти зумовл. внут. відмов
Витрати зумовлені зовнішніми відмовами	000000002	В-ти зумовл. зовн. відмов

Рис. 1. Довідник "Брак за місцем виникнення"

Кожен з елементів передбачає виникнення витрат відповідно до середовища їх виникнення (внутрішнього чи зовнішнього). Таким чином, до витрат, зумовлених внутрішніми відмовами можна включити: неповноту та неточність проектної документації; брак від аварій та відмови обладнання на підприємстві; людський фактор тощо. До витрат, зумовлених зовнішніми відмовами включаємо зміну законодавства, норм, нормативів виробництва певного виду продукції, тобто те, що підприємство не може змінювати чи на що не може впливати.

Наступним довідником, який створюється аналогічно до попереднього є "Брак за характером виявлених дефектів" (рис. 2), який включає 2 елементи, а саме: виправний та остаточний брак.

Имя	Код	Наименование
Элементы		
Виправний брак	000000001	Виправний брак
Остаточний брак	000000002	Остаточний брак

Рис. 2. Довідник "Брак за характером виявлених дефектів"

Основною відмінністю між виправним та остаточним браком є те, що виправний після подальшої його доробки (переробки) не має ніяких дефектів та виступає як повноцінна готова продукція, а остаточний – не підлягає виправленню дефектів.

Однією з основних функцій контролю якості є попередження та профілактика дефектних виробів, що повинно забезпечувати такі завдання:

- перевірка відповідності якості продукції встановленим вимогам;
- попередження появи дефектів [13, с. 252].

Досягненню високого рівня якості сприяє цілеспрямований та діючий контроль, який спирається на достовірні дані про якість вироблених виробів. В процесі контролю доцільно виявити відхилення шляхом співставлення фактичного рівня якості продукції із запланованим рівнем; визначити фактори, які впливають на відхилення; оцінити кількісний вплив кожного фактору на показники, які характеризують якість роботи всього підприємства. Це досягається шляхом порівняння узагальненої інформації за довідниками з браку, які відіграють роль фактичних даних та планових (базових) даних, які розробляються підприємством.

В якості інформаційної бази для проведення внутрішньогосподарського контролю використовується нормативно-довідкова, планова та обліково-звітна документація. Нормативно-довідкова документація – це стандарти і методичні матеріали: комплексна система управління якістю продукції; планування підвищення якості продукції, яка виготовляється; контроль якості продукції в процесі виробництва; самоконтроль якості продукції; оформлення, облік та аналіз браку у виробництві; організація гарантійного та післягарантійного ремонту товарів; бездефектна розробка технічної документації; проведення нагляду за дотриманням режимів, умов та правил експлуатації; організація зберігання та писання на виробництво матеріалів, напівфабрикатів та комплектуючих виробів; заводська атестація деталей, збірних одиниць та виробів; збір та обробка оперативної інформації про якість продукції в процесі виробництва.

Планова документація – план підвищення якості продукції, план здачі продукції за категоріями якості, встановлені норми та нормативи в бюджетах підприємства. Обліково-звітна документація – акт про брак, відомість обліку втрат у виробництві, журнал про брак; звіт про виконання плану з собівартості товарної продукції; журнал обліку претензій; звіт про технічний рівень виготовленої продукції [10, с. 9].

Планові значення можуть зазначатись у програмі та сигналізувати про виникнення відхилень чи порушень, що і є складовою контролю в комп'ютерному середовищі. Також, при формуванні звітів програма попередить про відхилення, які виникли в процесі виробництва продукції.

Джерелами інформації для проведення контролю можуть бути відомості про виробіток продукції та її якість накази та розпорядження керівництва об'єднань з якості продукції, матеріали груп народного контролю, відомості про отримані претензії з якості та комплектності продукції, а також пропозиції споживачів щодо покращення якості виробів.

Відповідно до робочого плану рахунків, наступним довідником є "Витрати за видом продукції" (рис. 3).

Имя	Код	Наименование
Элементы		
Продукция_1	000000001	Продукция №1
Продукция_2	000000002	Продукция №2
Продукция_3	000000003	Продукция №3

Рис. 3. Довідник "Витрати за видом продукції"

В залежності від асортименту продукції, яка виробляється підприємством кількість елементів, які входять до даного довідника буде різною. Таким чином, елемент довідника “Витрати за видом продукції” – це вид продукції, яка виготовляється підприємством.

Досить важливим для бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю якості продукції є довідник “Витрати за видом процесу”, оскільки саме за його допомогою можна прослідкувати обсяг витрат на кожному етапі життєвого циклу продукції (рис. 4). Елементами даного довідника є:

- витрати на стадії дослідження;
- витрати на стадії розробки нового виду продукції;
- витрати на стадії виготовлення;
- витрати на стадії реалізації продукції;
- витрати на стадії експлуатації готової продукції;
- витрати на стадії утилізації.

Имя	Код	Наименование
Элементы		
Стадия_виготовлення	000000003	Стадия виготовлення
Стадия_дослідження	000000001	Стадия дослідження
Стадия_експлуатації	000000005	Стадия експлуатації
Стадия_реалізації	000000004	Стадия реалізації
Стадия_розробки	000000002	Стадия розробки
Стадия_утилізації	000000006	Стадия утилізації

Рис. 4. Довідник “Витрати за видом процесу”

Кожна зі стадій потребує понесення витрат для забезпечення якості продукції, що вимагає миттєвого відображення в бухгалтерському обліку та суцільного спостереження від внутрішньогосподарського контролю якості продукції. Необхідно знати саму суть кожної зі стадій, для чіткого розуміння характеру витрат, які здійснюються.

Останнім, але досить важливим довідником для обліку та контролю витрат на якість продукції є довідник “За видом витрат на якість”, який включає витрати безпосередньо для оцінки, забезпечення та покращення якості продукції (рис. 5).

Имя	Код	Наименование
Элементы		
Витрати_пов'язані_з_виникненням_дефектів	000000004	Виникнення дефектів
Витрати_на_забезпечення	000000002	Витрати на забезпечення
Витрати_на_оцінку	000000001	Витрати на оцінку
Витрати_на_покращення	000000003	Витрати на покращення

Рис. 5. Довідник “За видом витрат на якість”

Кожен із зазначених елементів на рис. 5 має безпосереднє значення для обліку та контролю витрат на якість, тому з'ясуємо, які саме витрати включаються до кожного з елементів.

До витрат на оцінку якості включаються витрати на: довиробничий контроль; вхідний контроль; лабораторні приймальні випробування вхідних матеріалів; контроль і випробування готової продукції; обладнання для контролю і випробувань; матеріали, що використовуються при контролі і випробуваннях; аналіз результатів контролю і випробувань; тестування і контроль незавершеного виробництва; атестація якості продукції сторонніми організаціями, технічне обслуговування і перевірка апаратури, яка застосовується для отримання інформації про якість, технічна перевірка продукції і дозвіл

відвантаження, випробування; контроль експлуатаційних характеристик; розгляд і схвалення; оцінювання запасів; зберігання протоколів; заводські комунальні витрати в зоні контролю; вибір і обґрунтування методу оцінки рівня якості; вибір методів і визначення значень показників якості; вибір базових зразків і визначення базових показників якості; вибір номенклатури показників якості.

Елемент довідника "За видом витрат на якість" – витрати на забезпечення включає в себе витрати на: планування якості; проектування і розроблення засобів вимірювальної техніки для контролю та вимірювання якості; аналіз якості та контролю проекту; перевірка конструкції виробів; калібрування і технічне обслуговування вимірювального і випробувального обладнання; сертифікацію; забезпечення якості у постачальника, оцінка й їх вибір; навчання й підвищення кваліфікації у сфері якості; нагляд за якістю; розробку систем управління; правове забезпечення в області якості; одержання і аналіз інформації про якість, звітність; стимулювання та мотивацію працівників; забезпечення якості упакування, зберігання та транспортування; технічне обслуговування.

До складу витрат на покращення якості включаємо витрати на: програми поліпшення якості; проектування продукції підвищеної якості; технологічна підготовка виготовлення продукції покращеної якості; маркетингову діяльність по поліпшенню якості.

Останнім елементом в даному довіднику є витрати, пов'язані з виникненням дефектів до складу яких включаються витрати на: уступки; аналіз реклаमाції; втрати внаслідок вилучення штрафи й відшкодування збитку; втрачені об'єми продаж в результаті репутації про погану якість; утилізація бракованої продукції.

Наступним етапом у розробці конфігурації у програмі "1С Підприємство 8" є створення аналітичної ознаки бухгалтерського рахунку, тобто субконто. Для цього, інформаційну базу запускаємо в режимі "Конфігуратор", після чого відкриваємо конфігурацію: "Конфігурація" → "Відкрити конфігурацію". Відкриваємо вікно "Плани видів характеристик" та натискаємо Insert. Створений елемент називаємо "Бухгалтерський облік витрат на якість" та в його склад додаємо всі елементи із раніше створених довідників (рис. 6).

Имя	Код	Наименование
Характеристики		
Виправний брак	000000015	Виправний брак
Витрати_зумовлені_внутрішніми_відмовами	000000013	Витрати зумовлені внутрі
Витрати_зумовлені_зовнішніми_відмовами	000000014	Витрати зумовлені зовнішн
Витрати_на_забезпечення	000000002	Витрати на забезпечення
Витрати_на_оцінку	000000001	Витрати на оцінку
Витрати_на_покращення	000000003	Витрати на покращення
Витрати_на_продукцію_1	000000004	Витрати на продукцію №1
Витрати_на_продукцію_2	000000005	Витрати на продукцію №2
Витрати_на_продукцію_3	000000006	Витрати на продукцію №3
Витрати_пов'язані_з_появою_дефектів	000000017	Витрати пов'язані з появо
Остаточний_брак	000000016	Остаточний брак
Стадія_виготовлення	000000009	Стадія виготовлення
Стадія_дослідження	000000007	Стадія дослідження
Стадія_експлуатації	000000011	Стадія експлуатації
Стадія_реалізації	000000010	Стадія реалізації
Стадія_розробки	000000008	Стадія розробки
Стадія_утилізації	000000012	Стадія утилізації

Рис. 6. План видів характеристик "Бухгалтерський облік витрат на якість"

Створення даного плану видів характеристик необхідно для ведення аналітичного обліку по рахунках бухгалтерського обліку.

Рахунки бухгалтерського обліку зазначаються у плані рахунків, який можливо та необхідно розробити у конфігураторі програми. Для цього у відкритій “Конфігурації” відкриваємо вікно “Плани рахунків” та створюємо новий за допомогою клавіші Insert. Таким чином, у розгорнутому вигляді “Конфігурація” повинна виглядати як на рис. 7.

Розроблені аналітичні ознаки для рахунків бухгалтерського обліку будуть використовуватись лише для шести рахунків, а саме: 23 – “Виробництво”, 24 – “Брак у виробництві”, 91 – “Загальновиробничі витрати”, 92 – “Адміністративні витрати”, 93 – “Витрати на збут” та 94 – “Інші витрати операційної діяльності”.

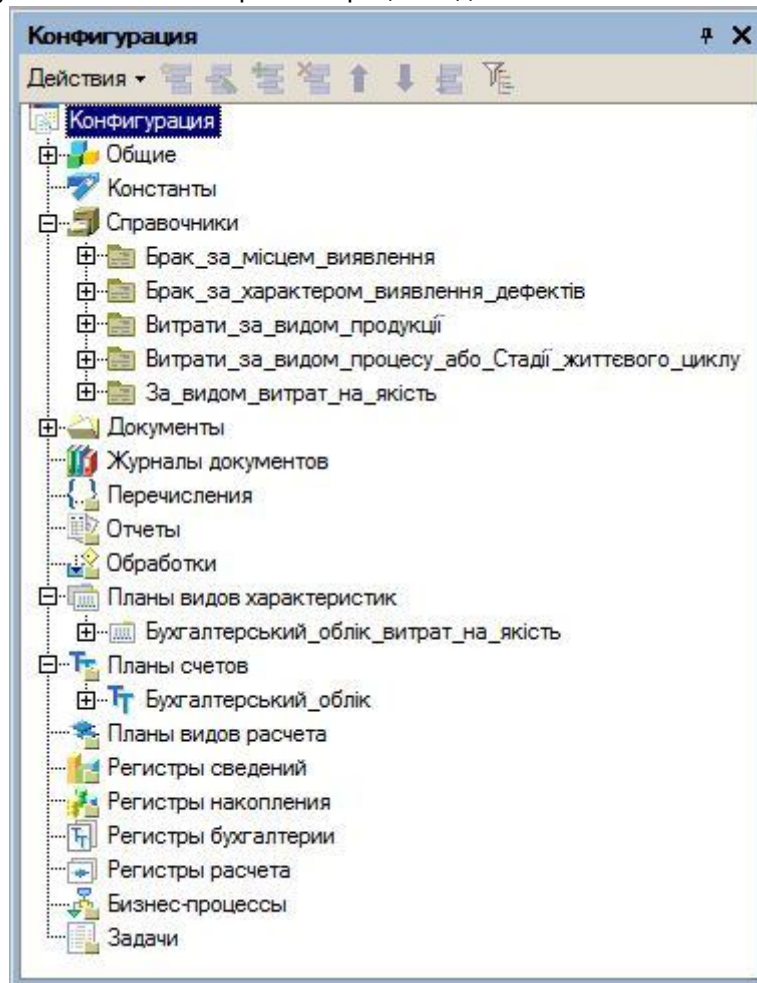

Рис. 7. Розгорнутий вигляд розробленої “Конфігурації”

Тобто, будуть стосуватися лише тих рахунків, які безпосередньо пов'язані із витрачанням на якість продукції. До кожного рахунку зазначена певна кількість аналітичних характеристик (субконто), які деталізують здійсненні витрати відповідно до стадій життєвого циклу, за видом витрат на якість та ін.

Отже, план рахунків бухгалтерського обліку витрат на якість із зазначеними аналітичними характеристиками відображений на рис. 8.

Таким чином, можна сказати, що програмний продукт від фірми – розробника 1С, а саме “1С: Підприємство 8” є досить зручний при веденні бухгалтерського обліку витрат на якість, оскільки дана програма дає можливість глибокого аналітичного обліку та не є складною у користуванні. Також, необхідно зазначити, що контроль за витратами на якість може здійснюватись в автоматичному режимі, оскільки програма буде сигналізувати при виникненні відхилень, розходжень та помилок.

Конфигуратор - Конфигурация

Файл Правка Конфигурация Отладка Администрирование Сервис Окна Справка

План счетов Бухгалтерський облік: Предопределенные счета

Действия

Имя	Код	Н...	Вид	З...	П...	Субконто 1	Субконто 2	Субконто 3	Субконто 4	Субконто 5	Субконто 6	Субконто 7
Счета												
Виробництво	23	В...	А...			Витрати_на_забезпечення	Стадія_виготовлення	Витрати_на_оцінку	Витрати_на_продукцію_1	Витрати_на_продукцію_2	Витрати_на_продукцію...	
Брак у виробництві	24	Б...	А...			Виправний_брак	Остаточний_брак	Витрати_зумовлені_внутрі...	Витрати_зумовлені_зовн...	Стадія_виготовлення	Стадія_реалізації	
Загальновиробничі витрати	91	З...	А...			Витрати_на_оцінку	Витрати_на_забезпечен...	Витрати_на_покращення	Стадія_дослідження	Стадія_розробки	Стадія_виготовлення	Стадія_експл...
Адміністративні витрати	92	А...	А...			Витрати_на_оцінку	Витрати_на_забезпечен...	Стадія_дослідження	Стадія_розробки			
Витрати на збут	93	В...	А...			Витрати_на_забезпечення	Витрати_на_покращення	Стадія_реалізації				
Інші витрати опрещійної діяльності	94	І...	А...			Витрати_пов'язані_з_появ...	Стадія_реалізації	Стадія_утилізації				

Рис. 8. План рахунків бухгалтерського обліку із зазначенням аналітичних характеристик

Контролеру залишається виявити причину помилки, надати пропозиції щодо її усунення та перевірити процес виправлення відхилення.

Ще одним програмним забезпеченням, яке визнане на території України є “ПАРУС – Підприємство”.

ПАРУС – це проста й зручна, але в той же час потужна повнофункціональна система, що дозволяє автоматизувати всі облікові й управлінські задачі, характерні для підприємств малого й середнього бізнесу.

Спробуємо розробити інформаційну базу, яка б використовувалась для обліку витрат на якість продукції. Для цього, спершу, необхідно її створити. Потрібно завантажити модуль програми “ПАРУС – Адміністратор”.

“ПАРУС – Адміністратор” є управлінським модулем, за допомогою якого генеруються бази даних, заводяться користувачі і призначаються права доступу, а також здійснюється певний сервіс системи

Після повного завантаження модулю “ПАРУС – Адміністратор” необхідно обрати пункт “Створення нової інформаційної бази” та вказати шлях, користувачів та пароль інформаційної бази. Після цього, потрібно вийти з даного модулю та завантажити “ПАРУС – Бухгалтерія”.

В даному модулі необхідно створити план рахунків та класифікатор аналітичних статей для ведення аналітичного обліку витрат на якість.

Для створення плану рахунків необхідно відкрити меню “Словники” та обрати пункт “Плани рахунків” в якому вказати на “Бухгалтерський облік.”

У вікні, які відкрилось за допомогою клавіші Insert створюємо рахунки бухгалтерського обліку (рис. 9).

Счет	Наименование	Типовая форма аналитического учета
23	Виробництво	Затраты
24	Брак у виробництві	Затраты
91	Загальновиробничі витрати	Затраты
92	Адміністративні витрати	Затраты
93	Витрати на збут	Затраты
94	Інші витрати операційної діяльності	Затраты

Рис. 9. План рахунків в “ПАРУС – Бухгалтерія 7”

Для ведення аналітичного обліку необхідно створити “Класифікатор аналітичних статей”. Для цього потрібно відкрити меню “Словники” → “Класифікатори” → “Класифікатор аналітичних статей”. У вікні, що з’явилося необхідно створити групи та підгрупи аналітичних ознак (рис. 10).

Уровень	Мнемоника ↓	Наименование
[-]	Брак 1	За местом выявления
[-]	14	Витрати, зумовлені внутрішніми відмовами
[-]	15	Витрати, зумовлені зовнішніми відмовами
[-]	Брак 2	За характером выявленных дефектов
[-]	16	Виправний брак
[-]	17	Остаточный брак
[-]	Вид в-т	За видом затрат на качество
[-]	10	Витрати пов'язані з появою дефектів
[-]	7	Витрати на оцінку
[-]	8	Витрати на забезпечення
[-]	9	Витрати на покращення
[-]	Прод-ція	За видом продукції
[-]	11	Витрати на продукцію № 1
[-]	12	Витрати на продукцію № 2
[-]	13	Витрати на продукцію № 3
[-]	СЖЦ	Стадії життєвого циклу
[-]	1	Стадія дослідження
[-]	2	Стадія розробки
[-]	3	Стадія виробництво
[-]	4	Стадія реалізації
[-]	5	Стадія експлуатації
[-]	6	Стадія утилізації

Рис. 10. Класифікатор аналітичних статей щодо витрат на якість

Класифікатор аналітичних рахунків створюється відповідно до робочого плану рахунків підприємства щодо витрат на якість. Після створення "Класифікатора аналітичних статей" можна створювати аналітичні статті до рахунків в плану рахунків бухгалтерського обліку. Це здійснюється у вікні "План рахунків", в частині "Аналітичні рахунки" шляхом клавіші Insert. Аналітичні рахунки дають змогу деталізації витрат на забезпечення, гарантування та поліпшення якості. Таким чином, додамо до кожного з рахунків аналітичні ознаки (рис. 11).

Счет	Наименование	Типовая форма аналитического учета
23	Виробництво	Затраты

Счет ↓	Наименование
1.1	Стадія виробництво
1.2	Витрати на оцінку
1.3	Витрати на забезпечення

Рис. 11. Аналітичні рахунки до рахунку 23 "Виробництво"

З рис. 11 видно, що до рахунку 23 “Виробництво” створено три аналітичних рахунки, а саме: стадія виробництва життєвого циклу продукції, витрати на оцінку якості та витрати на забезпечення.

Наступним рахунком є 24 “Брак у виробництві” (рис. 12).

План счетов			
Счет	Наименование	Типовая форма аналитического учета	Счет главной книги
24	Брак у виробництві	Затраты	24
Аналитические счета			
Счет	Наименование ↓		
1.1	Виправний брак		
1.3	Витрати, зумовлені внутрішніми відмовами		
1.4	Витрати, зумовлені зовнішніми відмовами		
1.2	Остаточний брак		
1.5	Стадія виробництво		
1.6	Стадія експлуатації		

Рис. 12. Аналітичні рахунки до рахунку 24 “Брак у виробництві”

До рахунку 24 “Брак у виробництві” створено шість аналітичних рахунків, до яких включено виправний та остаточний брак; витрати, зумовлені внутрішніми та зовнішніми відмовами; стадії виробництва та експлуатації життєвого циклу продукції.

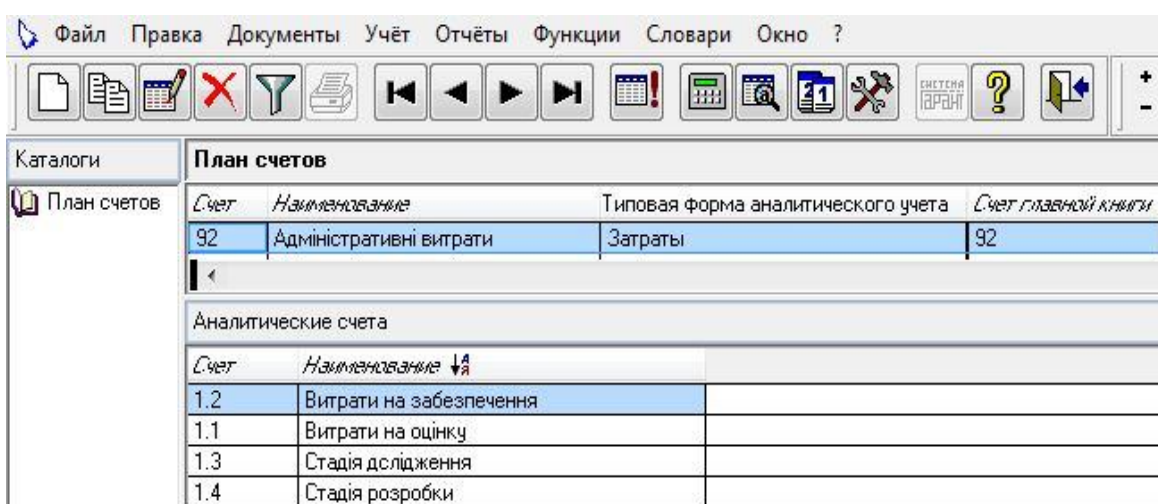
Велику кількість аналітичних рахунків має рахунок 91 “Загальновиробничі витрати”, який відображений на рис. 13.

План счетов			
Счет	Наименование	Типовая форма аналитического учета	Счет главной книги
91	Загальновиробничі витрати	Затраты	91
Аналитические счета			
Счет	Наименование ↓		
1.2	Витрати на забезпечення		
1.1	Витрати на оцінку		
1.3	Витрати на покращення		
1.6	Стадія виробництво		
1.4	Стадія дослідження		
1.7	Стадія реалізації		
1.5	Стадія розробки		

Рис. 13. Аналітичні рахунки до рахунку 91 “Загальновиробничі витрати”

До складу аналітичних рахунків входять: витрати на оцінку, забезпечення та покращення якості продукції; стадії дослідження, розробки, виробництва та реалізації життєвого циклу продукції.

Тепер, додамо аналітичних рахунків до рахунку 92 “Адміністративні витрати” (рис. 14).

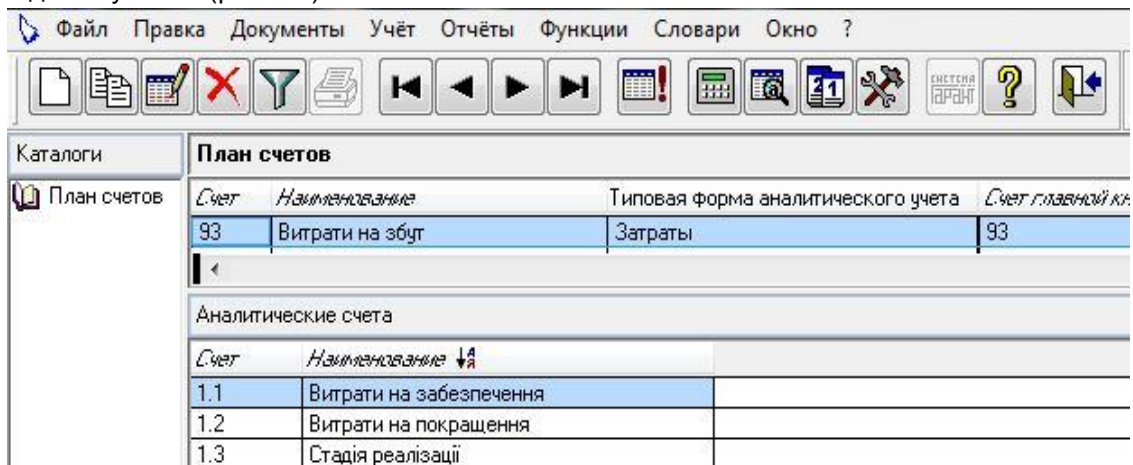
Счет	Наименование	Типовая форма аналитического учета	Счет главной книги
92	Адміністративні витрати	Затраты	92

Счет	Наименование ↓	
1.2	Витрати на забезпечення	
1.1	Витрати на оцінку	
1.3	Стадія дослідження	
1.4	Стадія розробки	

Рис. 14. Аналітичні рахунки до рахунку 92 "Адміністративні витрати"

Виходячи із рис. 14 до адміністративних витрат включаємо аналітичні рахунки, серед яких: витрати на забезпечення та оцінку якості продукції, а також стадії дослідження та розробки життєвого циклу продукції.

Важливим процесом на підприємстві є реалізація. На цьому етапі виникають відносини підприємства – виробника та споживачів відносно готової продукції, її якісних характеристик. Тому витрати на якість продукції продовжують здійснюватись і на даному етапі (рис. 15).

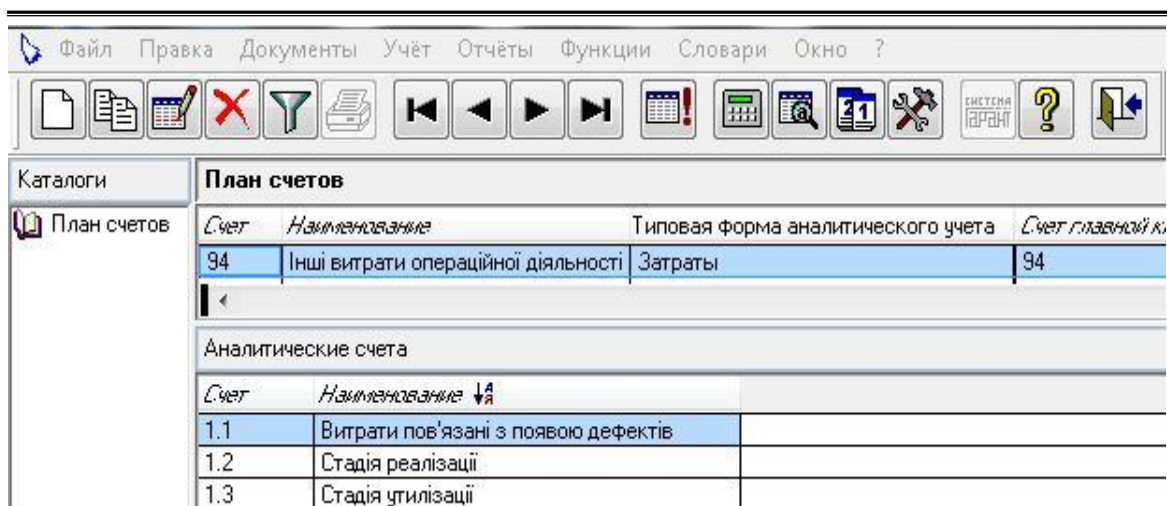
Счет	Наименование	Типовая форма аналитического учета	Счет главной книги
93	Витрати на збут	Затраты	93

Счет	Наименование ↓	
1.1	Витрати на забезпечення	
1.2	Витрати на покращення	
1.3	Стадія реалізації	

Рис. 15. Аналітичні рахунки до рахунку 93 "Витрати на збут"

До рахунку 93 "Витрати на збут" створено три аналітичних рахунки, до яких відносяться: витрати на забезпечення та покращення, стадія реалізації життєвого циклу продукції.

Останнім рахунком, який безпосередньо концентрує витрати на якість, а отже потребує чіткої деталізації є 94 "Інші витрати операційної діяльності" (рис. 16).

Счет	Наименование	Типовая форма аналитического учета	Счет главной к/с
94	Інші витрати операційної діяльності	Затраты	94
Аналитические счета			
Счет	Наименование ↓		
1.1	Витрати пов'язані з появою дефектів		
1.2	Стадія реалізації		
1.3	Стадія утилізації		

Рис. 16. Аналітичні рахунки до рахунку 94 "Інші витрати операційної діяльності"

До складу аналітичних рахунків входять витрати, які виникають на: стадії реалізації та утилізації, а також витрати, пов'язані з появою дефектів.

Таким чином, можна сказати, що продукт "ПАРУС – Підприємство 7" є досить зручним та простим у користуванні програмним забезпеченням для ведення бухгалтерського обліку та здійснення внутрішньогосподарського контролю. Створення та налаштування інформаційної бази не потребує додаткових витрат на спеціалістів з програмування.

Тепер, після проведеного дослідження двох програмних продуктів – "1С: Підприємство 8" та "ПАРУС – Підприємство 7" на питання можливості ведення бухгалтерського обліку та здійснення внутрішньогосподарського контролю оберемо кращий. Головною відмінністю цих програмних продуктів при веденні бухгалтерського обліку витрат на якість є те, що у "1С: Підприємство 8" є можливість здійснення аналітичних характеристик бухгалтерського рахунку (субконто) не створюючи зайвих аналітичних рахунків, а у "ПАРУС – Підприємство 7" даний елемент відсутній та замінюється деталізацією синтетичного рахунку бухгалтерського обліку за допомогою аналітичних рахунків. Для обліку та внутрішньогосподарського контролю витрат на якість кращим універсальним програмним забезпеченням є "1С: Підприємство 8", оскільки витрати на якість можуть об'єднувати дві і більше аналітичні ознаки, що можливо здійснити за рахунок субконто в даній програмі, та не можливо показати в обліку за допомогою "ПАРУС – Підприємство 7". Внутрішньогосподарський контроль витрат на якість також повинен здійснюватись за допомогою аналітичних характеристик бухгалтерського рахунку, оскільки в субконто відбувається накопичення сум понесених витрат, які контролер повинен порівнювати із плановими показниками, які закладені у бюджетах та кошторисах підприємства.

Спільним недоліком "1С: Підприємство 8" та "ПАРУС – Підприємство 7" є те, що для розробки додаткових внутрішніх бухгалтерських звітів та робочих документів контролера, які б були складовою частиною програмного забезпечення та заповнювались в автоматичному режимі досить важко зробити власними силами, що зумовлює необхідність залучення спеціаліста з програмування даного продукту, наслідком чого є понесення нових витрат.

Розглянувши комп'ютеризацію бухгалтерського обліку за допомогою програмних продуктів "1С: Підприємство 8" та "ПАРУС – Підприємство 7" нам необхідно дослідити питання автоматизації внутрішньогосподарського контролю в контексті якості продукції.

Для автоматизації внутрішньогосподарського контролю обрано програмний продукт "1С: Підприємство 8", на базі якого розроблено систему повідомлень про відхилення.

Створення таких системних повідомлень шляхом налаштування конфігурації програмного продукту.

Оскільки, системою внутрішньогосподарського контролю якості продукції необхідно здійснювати перевірку відповідності фактичних витрат та планових (даних бюджетів), запропоновано наступний вид повідомлень в контексті стадій життєвого циклу продукції (рис. 17).

Действия ?

Дата Номер

Повідомлення про відхилення статті бюджету на дослідження та розробку нового продукту

Код центру відповідальності Код Стаття бюджету Стаття

Відповідальна особа за виконання бюджету Прізвище Ім'я по-Батькові

Сума відхилення Сума

OK Закреть

Рис. 17. Повідомлення про відхилення статті бюджету на дослідження та розробку нового продукту

Таке повідомлення (рис. 17) сигналізує про перевищення витратної статті бюджету на дослідження та розробку нового продукту. В результаті появи даного системного повідомлення необхідно з'ясувати причини перевищення статті витрат, винних осіб в цьому та формулювання можливих варіантів подальших дій.

Наступним є повідомлення про відхилення бюджету витрат на стадії виробництва та реалізації продукції (рис. 18).

Действия ?

Дата Номер

Повідомлення про відхилення статті бюджету на виробництво та реалізацію продукції

Код центру відповідальності Код Стаття бюджету Стаття

Відповідальна особа за виконання бюджету Прізвище Ім'я по-Батькові

Сума відхилення Сума

OK Закреть

Рис. 18. Повідомлення про відхилення статті бюджету на виробництво та реалізацію продукції

В даному повідомленні закладена інформація про перевищення статті витрат бюджету на виробництво та реалізацію продукції. Це є сигналом для початку застосування контрольних процедур для з'ясування причин відхилення. Необхідно перевірити первинні документи, внутрішні документи та звіти для ліквідації помилки.

На рис. 19 зображене останнє системне повідомлення, яке стосується витрат на якість продукції в розрізі стадій життєвого циклу. Поява даного вікна попереджує контролера про помилку, яка виникла в результаті перевищення сум зазначених в бюджеті. Застосування методів та способів внутрішньогосподарського контролю допоможе знайти причину відхилення та здійснити його ліквідацію.

Необхідно зауважити, що поява таких повідомлень в автоматичному режимі забороняє здійснення господарської операції, яка викликала відхилення. Режим очікування виконання господарської операції триває доки контролер не в'яснить причини помилки та не внесе коригуючі дані (до бюджету чи даних про операцію).

The screenshot shows a dialog box with a title bar containing a menu icon, a dropdown menu labeled 'Действия', and a help icon. The main content area has a title 'Повідомлення про відхилення статті бюджету витрат на експлуатацію та утилізацію продукції'. It contains several input fields: 'Дата' and 'Номер' at the top; 'Код центру відповідальності' and 'Код' on the left, and 'Стаття бюджету' and 'Стаття' on the right; 'Відповідальна особа за виконання бюджету' and 'Прізвище Ім'я по-Батькові' in the middle; and 'Сума відхилення' and 'Сума' at the bottom. At the bottom right, there are 'OK' and 'Закреть' buttons.

Рис. 19. Повідомлення про відхилення статті бюджету витрат на експлуатацію та утилізацію продукції

Наступним системним повідомленням є повідомлення про помилку списання виробничих запасів на виробництво (рис. 20).

The screenshot shows a dialog box with a title bar containing a menu icon, a dropdown menu labeled 'Действия', and a help icon. The main content area has a title 'Повідомлення про помилку списання виробничих запасів на виробництво'. It contains several input fields: 'Дата' and 'Номер' at the top; 'Код підрозділу' and 'Код' on the left, and 'Вид продукції' and 'Назва' on the right; 'Відповідальна особа за приймання запасів' and 'Прізвище Ім'я по-Батькові' in the middle; 'Відповідальна особа за списання запасів' and 'Прізвище Ім'я по-Батькові' in the middle; 'Сума помилки' and 'Сума' at the bottom; and 'Документ-підтвердження' and 'Документ' at the bottom. At the bottom, there are two radio buttons: 'Дозволити виконання операції' and 'Блокувати виконання операції'. At the bottom right, there are 'OK' and 'Закреть' buttons.

Рис. 20. Повідомлення про помилку списання виробничих запасів на виробництво

В процесі виробничої діяльності підприємства можуть виникати помилки при списанні запасів на виробництво певного продукту. Для гарантування виробництва якісної продукції запропоновано впровадження системного повідомлення про помилку списання виробничих запасів. Поява цього повідомлення означає, що на виробництво списаний інший вид сировини та матеріалів, який не зазначений в технології виробництва продукту чи запаси, якість яких не відповідає встановленим вимогам.

Контролер має змогу блокувати виконання даної операції для отримання пояснень про помилку. Також, контролер має право дозволити виконання операції в разі, якщо було переглянуто технологію виробництва продукту, але ще не внесено змін до бази даних.

В свою чергу, зміна технології виробництва призводить до коригувань програм із забезпечення та поліпшення якості, які також повинні сигналізуватися відповідним повідомленням (рис. 21).

Действия ▾ ?

Дата Номер

Повідомлення про зміну програми забезпечення та поліпшення якості

Робоче місце, з якого здійснюється зміна програми Номер Номер програми Номер

Відповідальна особа, закріплена за робочим місцем Прізвище Ім'я по-Батькові

Підстава для зміни Документ-підстава

Дозволити зміну Блокувати зміну Відстрочити зміну

OK Закрити

Рис. 21. Повідомлення про зміну програми забезпечення та поліпшення якості

Дане повідомлення вказує на зміну положень програми забезпечення та поліпшення якості продукції. Якщо ж доступ був несанкціонованим, то контролер має змогу блокувати зміну положень, або ж відстрочити на певний період часу для отримання пояснень. Коли операція здійснюється за погодженням з управлінським персоналом, технологами та контролером з якості – зміна положень програми отримує дозвіл.

Таким чином, внутрішньогосподарський контроль якості продукції та витрат на її забезпечення можливий в автоматизованому режимі шляхом програмування програмного продукту, який встановлений на підприємстві в контексті системних повідомлень про виникнення помилок та відхилень. Такі повідомлення розробляються контролером з якості враховуючи специфіку та галузь діяльності підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для належного забезпечення бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю витрат на якість необхідне програмне забезпечення. Найкращим варіантом є розробка власного, проте це вимагає понесення великого обсягу витрат і більшості підприємств це не доцільно. Тому, необхідно налаштувати універсальний програмний продукт під особливості діяльності підприємства. Було обрано два програмних продукту "1С: Підприємство 8" та "ПАРУС – Підприємство 7" та розроблено інформаційні бази для ведення бухгалтерського обліку витрат на якість. В процесі дослідження було виявлено, що програмне забезпечення "1С: Підприємство 8" має кращі характеристики за рахунок субконто (аналітичних характеристик бухгалтерського рахунку), оскільки можна накопичувати одну суму витрат за двома і більше аналітичними ознаками, що не можливо при використанні "ПАРУС – Підприємство 7".

Аналітичні характеристики бухгалтерського рахунку є фактичними даними для внутрішньогосподарського контролю витрат на якість, які порівнюються із бюджетними, кошторисними значеннями.

Спільним недоліком "1С: Підприємство 8" та "ПАРУС – Підприємство 7" є те, що досить важко розробити внутрішні звіти та робочі документи контролера в програмі, як окремих елементів однієї системи. Для цього необхідно залучати фахівців з даного питання, що потребує додаткових витрат.

Внутрішньогосподарський контроль витрат на якість продукції в автоматизованому середовищі здійснюється на рівні системних повідомлень про відхилення, запрограмованих в програмному продукті підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барановський Н.Т. Экономическая информация в подсистеме учета хозяйственного деятельности / Н.Т. Барановський. – К.: УкрНИИИТИ, 1970. – 104 с.
2. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в обліку: [навч. посіб.] / М.М. Бенько – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 362 с.
3. Внедрение 1С на предприятие // Корпоративные системы. – 2007. – № 4.
4. Загородний В.П. Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита / В.П. Загородний. – К.: А.С.К., 1998. – 768 с.
5. Загородний В.П. Бухгалтерський учет, контроль и аудит в условиях рынка / В.П. Загородний, В.Я. Савченко – К: Блицинформ, 1997. – 605 с.
6. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: [підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит"] / [Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук]; за ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – Житомир: ПП "Рута", 2002. – 544 с.
7. Кирянова З.В. Бухгалтерский учет в условиях АСУП / З.В. Кирянова, А.Д. Трусов. – М.: Финансы, 1974. – 160 с.
8. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку: [навчальний посібник] / О.В. Клименко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
9. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку за допомогою програми 1С:Бухгалтерия [Електронний ресурс] / О. Дубій / Порадник користувача персональним комп'ютером. – Режим доступу: <http://www.all1c77.narod.ru/cpol/dubiy/1.htm>
10. Лапухин Н.В. Роль учета и анализа в системе управления качеством / Н.В. Лапухин // Учет и финансы в колхозах и совхозах. – 1986. – № 6. – С. 7-17.
11. Мних Є.В. Розвиток обліку в Галичині (історичні та методологічні аспекти) / Є.В. Мних, В.Є. Швець, І.Й. Яремко. – Львів: Каменяр, 2000. – 208 с.
12. Палий В.Ф. АСУ и проблемы теории бухгалтерского учета / В.Ф. Палий, Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 224 с.
13. Петрович Й.М. Організація виробництва: [підручник] / Й.М. Петрович, Г.М. Захарчин. – Львів: "Магнолія плюс", 2005. – 400 с.
14. Писаревська Т.А. Інформаційні системи обліку та аудиту: [навч. посібник] / Т.А. Писаревська. – К.: КНЕУ, 2004. – 369 с.
15. Синяк С.И. Безбумажная форма бухгалтерского учета / С.И. Синяк. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 80 с.